

Hulp voor boerenzwaluwen onder aanlegsteigers

Dick A. Jonkers & Gert Bieshaar

2011 is het landelijk jaar van de boerenzwaluw en met behulp van vier onderzoekmodules zijn op zeer veel plaatsen in het land broedvogels geteld, monitoringprojecten opgestart en extra ringactiviteiten ontplooid. Het Vogeljaar gaf een geheel aan boerenzwaluwen gewijd themanummer uit*.

Vanuit de Werkgroep boerenzwaluwen is door ons, na een verzoek om bijstand, het initiatief genomen om de daadwerkelijke hulp uit te breiden voor vestiging door het aanbieden van nestgelegenheid. Er is begonnen met een tweede project, namelijk 'Boerenzwaluwen onder aanlegsteigers'.

Aanleiding

Begin mei 2010 belde een verontruste watersportliefhebber op over broedplaatsen van boerenzwaluwen, die verloren waren gegaan in de jachthaven 't Huizer Hoofd in Huizen. Haar verzoek was of de Vogelwerkgroep actie zou willen ondernemen om dit verlies ongedaan te maken. De verdwijning van de broedplaatsen was veroorzaakt doordat de Stichting Jachthaven Huizen houten aanlegsteigers had laten vervangen door aluminium steigers.

Gerenvoerde steiger

Foto: Dick Jonkers

In de oude situatie zagen boerenzwaluwen kans om op enigszins donkere plekjes op balken hun nesten te bouwen. De noodkreet van de watersportliefhebber was terecht. Bij terugkomst vanuit de winterkwartieren in Afrika troffen de zwaluwen volkomen nieuwe omstandigheden aan, waarmee zij niet uit de

voeten konden. Voor compensatie was niet gezorgd, omdat men er kennelijk van uitging dat de zwaluwen ook in de nieuwe situatie onder de steigers zouden kunnen broeden. Na de bouw van de nieuwe steigers was dat echter vrijwel onmogelijk door de slechte aanhechtmogelijkheden op het metaal. Bovendien komt er licht door de open roosters die als looppad dienen en is er weinig beschutting. Goede raad was duur. Het broedseizoen was al begonnen, er zou overleg moeten plaatsvinden en voorzieningen moeten worden getroffen om nesten opnieuw mogelijk te maken. Op korte termijn was dit onmogelijk.

Actieplan

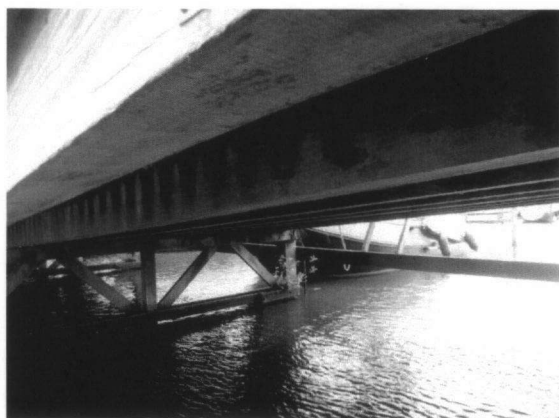
De gelukkige omstandigheid deed zich voor dat ons lid Roel Huizenga een boot in de jachthaven heeft liggen en er veel mensen kent. Verder is hij een gierzwaluwenliefhebber die zich met veel verve wijdt aan het wel en wee van deze soort, maar zich ook inzet voor hulp aan andere zwaluwen. Hij ging sonderen of het mogelijks was nog wat voor de zwaluwen te kunnen doen en wist de havenmeester enthousiast te maken. Een en ander resulteerde begin september 2010 in een brief naar het bestuur van de Stichting Jachthaven Huizen met het verzoek om toestemming voor het aanbrengen van nestelgelegenheden voor boerzwaluwen onder de nieuwe steigers. Tijdens een bestuursvergadering in oktober is de aanvraag behandeld. Zowel Roel Huizenga als degene die ons op het spoor zette van de getroffen boerenzwaluwen waren daar aanwezig om zo nodig toelichting te geven. Het bestuur ging akkoord.

Uitvoering

Het aanbieden van nestgelegenheid voor boerenzwaluwen was niet nieuw voor ons. In

2003 waren wij al begonnen in de Westelijke Eempolders en het Vechtplassengebied met montage daarvan onder duikers en bruggen. Na enkele jaren experimenteren kwam naar voren dat een soort halfopen nestkastje het meeste succes opleverde. In 2010 kwamen hierdoor in de Eempolders maar liefst 77 paren boeren-zwaluwen en 19 witte kwikstaarten tot broeden, onder duikers en bruggen waar voorheen nooit genesteld werd (Jonkers 2004, Bieshaar & Jonkers 2011).

Gedurende de winter 2010/2011 zijn we bezig geweest met het timmeren van nestkasten, waarbij ook nu weer Roel Huizenga assistentie verleende. Op 5 april 2011 - kort nadat de eerste zwaluwen waren gearriveerd - was het zover en konden de kastjes bevestigd worden onder de nieuwe steigers. Helaas ging die vlieger niet op; ze moesten worden aangepast.

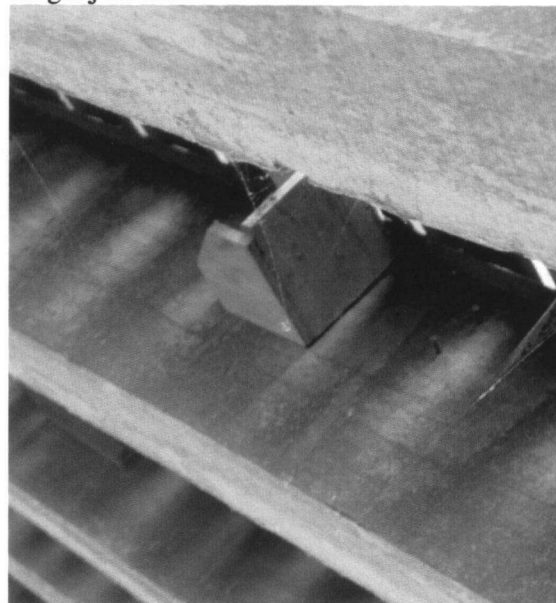

Oude steiger

Foto: Dick Jonkers

Eén oude houten steiger was echter gehandhaafd gebleven en leek goede mogelijkheden te bieden. Vanuit een bootje werd die geïnspecteerd. Het was verrassend dat er geen nesten werden aangetroffen van boeren-zwaluwen. De conclusie werd getrokken dat er geen uitsteeksels waren waarop of waaraan gebouwd kon worden, maar dat er verder aan de vestigingseisen werd voldaan. Ter plekke werd besloten de meegebrachte kastjes niet om te gaan bouwen en ze onder deze steiger te bevestigen, waar ruimte genoeg was voor enkele tientallen exemplaren. Mogelijk was dit een goed alternatief voor wat er verdwenen was. Aan het eind van de ochtend waren er 32 kastjes onder tegen de steiger getimmerd. Radio Noord-Holland heeft door het uitzenden van een interview aandacht besteed aan de hulpactie. Vanaf dat moment was het afwachten geblazen of de boerenzwaluwen gebruik wilden maken van de geboden

mogelijkheden.

Kastje onder de houten steiger

Foto: D. Jonkers

Resultaten

Gedurende het broedseizoen zijn de kastjes drie keer op bezetting gecontroleerd. Helaas heeft geen enkele boerenzwaluw zich daarin gevestigd. Hebben zij de plekken niet ontdekt of is er wat anders aan de hand? Een positief gegeven is, dat toch minstens enkele paren kans hebben gezien een nest te bouwen onder de nieuwe steigers. Of deze trend doorzet en het aantal zelfgebouwde nesten in de komende jaren weer zal toenemen moet nog worden afgewacht. Ook of er toch nog onder de houten steiger vestigingen komen.

Toekomst

Er wordt niet afgewacht of de kastjes onder de houten steiger bezet zullen worden. Het oorspronkelijke plan, waarbij als compensatie voor verdwenen broedplaatsen kastjes worden aangebracht onder de nieuwe steigers, zal gewoon worden uitgevoerd. De kastjes zullen hiervoor geschikt worden gemaakt.

Tussen de Vecht en de Eem liggen aan de randmeren diverse jachthavens. Ook in het Vechtplassengebied (bijvoorbeeld Loosdrechtsche Plassen) zijn verscheidene jachthavens aanwezig. Deze gebieden herbergen veel aanlegsteigers waaronder gebroed wordt of kan worden. Door inventarisaties kan worden nagegaan waar dit al wel of nog niet gebeurt. Bij renovatieplannen kan hulp worden aangeboden om het verdwijnen van broedgelegenheid te voorkomen. Op locaties waar nog niet wordt

gebroed liggen wellicht mogelijkheden om dit wel te laten gebeuren. Overleg met de eigenaren van de betreffende jachthavens zal uitwijzen of zij prijs stellen op het aanbieden van nestgelegenheid. Het doel van dit alles is om de fnuikende achteruitgang van de boerenzwaluw een halt toe te roepen. Op dit moment worden de jachthavens van Naarden en Muiden al gemonitord. In de eerstgenoemde jachthaven broeden wel paren onder de gerenoveerde aanlegsteigers (mededeling Peter Wiersema). Die bestaan ook uit aluminium en

kunststof, maar bieden door een iets andere constructie wel broedgelegenheid. Hier wordt verder geen actie ondernomen. Wij roepen de leden van de Vogelwerkgroep en andere belangstellenden op de gang van zaken in andere jachthavens te gaan volgen. Wanneer daar voor de boerenzwaluw negatieve zaken dreigen te gaan spelen worden wij graag op de hoogte gebracht (zie adressenlijst achterin deze Korhaan). Initiatieven voor het aanbrengen van nestgelegenheid worden zeer op prijs gesteld.

Literatuur

Jonkers, D.A. (2004): Boerenzwaluwen onder de brug. Uitgave 134. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum.

Bieshaar, G. & Jonkers, D.A. 2011. Nestelhulp voor Boerenzwaluwen onder duikers en bruggen. Het Vogeljaar 59(3): 140-147.

* Het Vogeljaar. Themanummer over de Boerenzwaluw. 2011. Jaargang 59 (3). 76 blz. Deze uitgave is te verkrijgen door € 5,50 over te maken (inclusief portokosten) op ING-bankrekeningnummer 964 472 t.n.v. het Vogeljaar 5321 RR Hedel o.v.v. Themanummer boerenzwaluw, naam en adres.